

Hart voor Tao

心
從
道

辛丑秋七月六日
蒼翠

Hart voor Tao

心
從
道

Elly Nooyen

Rozekruis Pers

Colofon

Rozekruis Pers, tweede herziene druk 2016

Redactie en correctie: Peter Huijs, Kees Bode

Afbeelding omslag: Kun Su Tie. Chinees manuscript van de hand van Huai Su, geboren in 725

Ontwerp en opmaak: studio Ivar Hamelink, Haarlem

Druk: Rozekruis Pers, Haarlem

Bindwerk: Stronkhorst, Groningen

Hart voor Tao is gezet uit de Joanna en gedrukt op 90 grams

BioTop 3 van Antalis

ISBN 978-90-6732-421-2

© 2013 Rozekruis Pers, Haarlem

Rozekruis Pers

Baknessergracht 5

2011 JS Haarlem

023-532 38 52

info@rozekruispers.com

www.rozekruispers.com

Een studie volgen is leren
Tao volgen is afleren

Lao Zi

為
學
日
益
為
道
日
損

Inhoud

Inleiding	11
Eerste thema: Tao	15
1 Tao in China	17
2 Tao in het Westen	20
3 Tao, verschillende opvattingen	22
4 Tao als zoete dauw	24
5 Tao en de school van het rozenkruis	28
6 Tao is niet te vertalen	32
7 Tao en de commentaren	35
8 Tao is een oneigenlijke naam	37
9 Tao is niet-iets	40
Tweede thema: Teh	47
10 Tao zoeken, leidt tot de Teh vinden	49
11 De Teh en het boek van Tao	52
12 De Teh verbonden met Tao	54
13 De Teh werkzaam in de macrokosmos	57
14 De Teh in de microkosmos	61
15 De deugd van de Teh als oefenschool	65
16 Kantelpunt	69
17 De Teh als innerlijke kracht	72
18 De Teh in samenwerking met de mens	76
Derde thema: yi, het Ene	81
19 Er was een begin . . . of niet?	83
20 Het taoïstische denken	86
21 Transformatie omlaag	91
22 Het mysterie van het Ene	93

23	Het Ene in actie - oer qi	96
24	Er was een schepper, of niet?	101
Vierde thema: xian tian, voor het bestaan van het universum		105
25	Van Een naar Twee	107
26	Twee stromen van genade	109
27	De voorkosmische wereld	111
28	De openbaring van kracht en liefde	114
29	De oorspronkelijke mens	116
Vijfde thema: yin en yang		121
30	De tienduizend dingen	123
31	Het grote Ene bracht het water tot leven	127
32	Tao is geen scheppende god	131
33	Middelpuntvliedend	133
34	Yin en Yang	136
35	Vijf fasen tussen yin en yang	140
36	Cyclische beweging	143
37	Naar het midden toe stromen	146
Zesde thema: zi ran, het vanzelf zo zijn		151
38	Zi ran	153
39	De zi ran van de natuur	156
40	Vrije energie	159
41	De tijdelijke natuur van de mens	163
42	De essentiële natuur van de mens	166
43	Zuiverheid	169
44	Stilte	173
45	Bezieling	176
46	Vruchtbaarheid en leven schenken	178
47	Lofzang op Tao	180
Zevende thema: you wei, hebbende handelen		185
48	Het hart in het hart	187
49	Hebbende handelen	190
50	Te veel willen	193
51	Te veel begeren	197
52	Te veel emotie	201
53	De mens en Tao: een disbalans	204

Achtste thema (1): wu yu, zijn zonder begeerte	209
54 Doen of niet-doen	211
55 Zijn zonder begeerten; wu yu	213
56 Afleren	216
57 Wees als heilig gerei	220
58 Inzicht, kennis, leiding, de gemeenschap	224
59 Betrokken en dienstbaar	228
Achtste thema (2): wu xin, zijn zonder hart	233
60 Zijn zonder hart	235
61 De wijze is zonder hart	239
62 De weg van de koning	242
63 De grote vrede	245
64 Vasten van het hart: zelfovergave	248
65 Ken het mannelijke, behoud het vrouwelijke	252
66 Ken het witte, richt je tot het zwarte	255
67 Glorie en schande	258
68 Een verrassende visie	262
Achtste thema (3): wu wei, zijn zonder doen	267
69 De zi ran van Tao is wu wei	269
70 Afleren	272
71 Geweldloosheid	274
72 De drie schatten	277
73 De eerste schat: mededogen	279
74 De tweede schat: spaarzaamheid	281
75 De derde schat: niet de eerste durven zijn	284
Negende thema: hua, transformatie	289
76 Twee transformerende stromen	291
77 Wees voorzichtig	295
78 Transformatie	299
79 Innerlijke alchemie	303
80 Innerlijke alchemie in het latere taoïsme	308
81 De kracht van de groep	315
Dankwoord	321
Bibliografie	325
Verantwoording illustraties	334

Inleiding

‘Hart voor Tao’ wil laten zien dat de reiziger op de universele weg door alle tijden heen uit eenzelfde tijdloze bron kan putten. Als leidraad is de Daodejing van Lao Zi genomen, maar het is geen wetenschappelijk onderbouwde beschouwing over de oude taoïstische filosofie.

De schrijver probeert te laten zien dat de vele verhalen en gedichten uit het oude China de mens in onze tijd aanmoedigen om zich te bezinnen op zijn verhouding tot de bron van alle leven: Tao.

In dit boek staan naast teksten afkomstig van de oude taoïstische wijsheid, ook teksten uit de literatuur van de Geesteschool van het rozenkruis. Deze school baseert zich op dezelfde bron en zij spoort – evenals Lao Zi dat deed – haar leerlingen aan om niet zichzelf centraal te stellen, maar de eeuwige vonk in het eigen hart.

Zij die uit deze tijdloze bron van het leven putten, zeggen op allerlei manieren hetzelfde: mens keer terug tot de wezenlijke natuur waar je voortdurend mee in contact staat, maar die je bedekt met je eigenzinnige daden. Op verschillende manier verwijzen zij naar een verborgen wijsheid die zich wil openbaren, opdat de mens terug kan vinden wat hij verloren is. De Chinese wijze Zhuang Zi vertelde hierover het volgende verhaal:

De Gele Keizer was eens op zwerftocht ten noorden van het Rode Water, alwaar hij de Kunlun beklom, de berg van de onsterfelijken. Boven gekomen wendde hij de blik tot het land in het zuiden en bezag met trots hoe zijn bezit zich tot ver achter de horizon uitstreckte.

Op weg naar huis verloor hij zijn donkere parel.
Hij liet Kennis ernaar zoeken, maar deze vond haar niet.
Hij vroeg Scherpe Blik er naar te zoeken, maar deze zag niets.
Hij zond Onderscheid erop uit, maar zonder resultaat.
Toen vroeg hij het aan Niets.
En Niets had hem!
‘Wat vreemd’, zei de Gele Keizer: ‘Niets werd niet uitgezonden om de parel te zoeken, en hij deed niets om haar te vinden, maar toch had hij haar’.

In ‘Hart voor Tao’ zijn veel verhalen opgenomen van de Chinese wijze Zhuang Zi. Hij heeft het – evenals Lao Zi – vaak over het onkenbare Tao.

In vers 14 zegt Lao Zi hierover:
‘Ga het tegemoet, en je ziet niet de voorkant.
Volg het, en je ziet niet de achterkant’.

Tao is een mysterie. Het komt tot ons vanuit een oneindig ver verleden, toen ons universum nog niet bestond en het snelt voor ons uit naar een oneindig verre toekomst, wanneer noch wij, noch dit universum nog zullen bestaan. Tao is door ons nergens te traceren of zichtbaar te maken, maar is toch in iedere ruimte en in alle tijd aanwezig.

Hierdoor is het mogelijk dat wij iets van dit mysterie ervaren. Daar moeten we iets voor ‘doen’, of eigenlijk zoals Lao Zi het zegt: juist niet iets doen, wu wei: minder worden als persoon, opdat het tijdloze zich in ons kan manifesteren. Dit gegeven van niet doen loopt als een rode draad door dit boek. Het is geschreven in negen thema’s die ieder een aspect van deze universele weg proberen te beschrijven. Het is onderverdeeld in 81 paragrafen, als een eerbetoon aan de oude wijze Lao Zi die zijn Daodejing in 81 verzen schreef.

‘Hart voor Tao’ is geschreven door een leerling van de school van het rozenkruis. Zij is niet afkomstig uit China, maar is een mens van de westerse wereld en leeft in deze tijd. Het kan dan ook niet anders dan dat het boek hierdoor gekleurd is. De lezer zal mogelijk denken dat wie een boek durft te schrijven over niet-doen, zichzelf daarmee in feite diskwalificeert;

er moet tenslotte een hoop gedaan worden om een boek te schrijven en misschien nog wel meer voordat het uitgegeven kan worden.

Dit is zeker waar.

Echter, de andere kant van deze medaille is dat wij mensen nu eenmaal taal nodig hebben om iets te verwoorden, zelfs dat wat niet te verwoorden is. Woorden kunnen slechts aansporen om het niet-doen te 'doen'. Woorden schieten altijd te kort. Zij vragen van zowel schrijver als lezer om er niet in te blijven hangen. Het is een hele kunst om de noodzakelijke woorden op te schrijven, of te lezen, maar een nog grotere kunst is om ze op te vatten als wegwijzers naar die oeroude parel die we kwijt geraakt zijn. Wanneer deze schat gevonden is, kunnen al die woorden, die enorme kennis en scherpzinnigheid, en al dat onderscheid dat we voortdurend maken, vergeten worden.

Dan kunnen wij zijn als vogels die opstijgen voor een verre vlucht, waarbij de stille stem in het eigen hart als kompas dient om in te gaan in een tijdloos heden, waar tijd en ruimte opgegaan zijn in het grote niets.

De uitgever

祖

角

角

道

tao

Eerste thema

Tao is in de hele kosmos, maar waar een mens ook kijkt, Tao is nergens te zien

道

Tao in China

1

Tao is een mysterie.

Tao is in de hele kosmos, in ons zonnestelsel, overal op aarde, in de bomen, de planten en de dieren, in de bergen en stenen, in cellen en atomen. Tao is ook in de mens.

Toch is Tao op geen enkele manier waarneembaar.

Waar een mens ook kijkt; Tao is nergens te zien. Hoe scherp hij ook luistert; Tao blijft onhoorbaar. Wat hij ook aanraakt; Tao is niet te voelen. Hoe hij zich ook inspant; Tao is nergens te traceren.

Enkele eeuwen voor onze jaartelling verscheen in China een klein boekje: bij ons algemeen bekend als de Tao Teh Jing.

Tao betekent letterlijk: weg, Teh betekent: deugd of energie en Jing betekent: (religieus) boek. In begrijpelijk Nederlands: 'Het boek van de weg en de deugd'.

Het wordt toegeschreven aan een zekere Lao Zi. In het oude China was het gebruikelijk wanneer een schrijver slechts één boek schreef, dit boek als titel de naam van de schrijver te geven. De Tao Teh Jing is door Lao Zi geschreven en wordt daarom door de Chinezen de 'Laozi' genoemd. Deze titel zullen we ook hier gebruiken. Met Lao Zi (niet aan elkaar geschreven) wordt de schrijver bedoeld.

De *Laozi* begint met:

De eeuwige Tao kan niet in woorden worden uitgedrukt.
De eeuwige naam kan niet worden genoemd.
Kristofer Schipper¹

Tau dat gezegd kan worden, is niet het eeuwige Tau.
De naam, die genoemd kan worden, is niet de eeuwige Naam.
J.A. Blok²

Tao dat gezegd kan worden is niet het eeuwige Tao

道
可
道
非
常
道

Woorden zijn ontoereikend om iets over Tao te zeggen. Toch betekent dit niet dat er daarom maar beter over gezwegen kan worden, want daarmee zouden we Tao buiten ons bewustzijn plaatsen. Woorden zijn voor een zoeker naar Tao wat stenen zijn voor het bouwen van een huis: noodzakelijke hulpmiddelen. Een huis krijgt zijn functie wanneer er in geleefd wordt. Woorden krijgen betekenis wanneer de inhoud waar zij naar verwijzen herkend en doorleefd wordt. Tao kunnen wij niet in woorden beschrijven, maar door een bepaalde manier van leven kunnen wij wel iets van het mysterie dat Tao is, leren kennen.

In iets meer dan 5.000 Chinese karakters noteerde Lao Zi alles wat een mens moet weten om in harmonie met Tao en Teh te kunnen leven. Dit boekje inspireert nog tot op de dag van vandaag miljoenen mensen, zowel in Oost als in West. Er wordt geen filosofisch of religieus systeem in beschreven, maar een wijze van handelen, een attitude, een levenshouding. Misschien is het daarom dat Tao al eeuwenlang miljoenen mensen fascineert? Of is dit omdat wij iets van zijn mysterie aanvoelen? Het is ook mogelijk dat het mysterie dat Tao is ons blijft boeien omdat het niet waar te nemen valt, terwijl het overal in en buiten ons aanwezig is. Wie Tao wil zoeken, begint aan een reis vol geheimen, paradoxen en verrassingen, terwijl het bereiken van het einddoel allerminst zeker is.

Tao is altijd een mysterie gebleven. Toch is er heel erg veel over geschreven; juist de ongrijpbaarheid van het begrip blijft intrigerend. Tao wordt beschouwd als de grond van al het bestaande. Hierover bestaan in grote lijnen twee opvattingen: Tao is iets natuurlijks (China), of Tao is iets bovennatuurlijks (Westen).

De inhoud van de *Laozi* vormde in het oude China van enkele eeuwen voor onze jaartelling de basis voor een religie die 'taoïsme' wordt genoemd.

Binnen het taoïsme gaat men ervan uit dat Tao geen schepende godheid is. Ons universum is voortgekomen uit een natuurlijke, eeuwige evolutie van vormloze, kosmische energie. Deze energie nam vorm aan en zo ontstond geleidelijk alles wat binnen dit heelal leeft: van sterrenstelsels tot planeten, van scheikundige stoffen tot de vele met het blote oog onzichtbare deeltjes en golven.

Tao wordt gezien als een natuurlijke hoedanigheid, die binnen dit alles aanwezig is. Tao wordt niet gezien als iets bovennatuurlijks, maar als een allesomvattende energie. Deze verbindt al het bestaande tot in zijn kleinste delen met elkaar. Een wijze is een mens die in harmonie met Tao probeert te leven, (de mens is daar namelijk niet zonder meer toe geneigd.) Hierdoor verandert hij of zij, waardoor deze mens een positieve invloed uitoefent op de maatschappij.³ Het eventueel bereiken van een bovennatuurlijk doel na de dood is niet aan de orde.

Toch erkent men in deze opvatting over Tao wel een tweedeling van de werkelijkheid: haar zichtbare vorm en haar onzichtbare bron, die 'leegte' genoemd wordt. Met 'leegte' wordt naar Tao verwezen. Men ziet Tao en deze wereld niet als twee verschillende werkelijkheden, maar beschouwt beiden als een geheel. Tao, de leegte die in het midden van alle vormen is, wordt opgevat als een transcendente immanentie. Tao overstijgt de dingen (transcendent) en is er tegelijkertijd in aanwezig (immanent).

Binnen het taoïsme gaat men ervan uit dat het voor een mens mogelijk is om een weg tot de 'leegte' te gaan. Hij kan dit door zelf 'leeg' te worden: leeg van individuele gehechtheden, leeg van door de wil aangestuurde activiteiten, leeg van persoonlijk gewin. Het taoïsme is dan ook niet zozeer een visie, maar vormt vooral de basis voor een manier van leven.

1. Kristofer Schipper, Lao Zi, het boek van de Tao, Augustus, Amsterdam 2010.
2. J.A. Blok, Tau Teh Tsjing, Kluwer, Deventer 1970.
3. Eva Wong, Taoïsme, p. 29, Ankh-Hermes, Deventer 1997

道

2

Tao in het Westen

名 可 名 非 常 名

De taoïstische opvatting: ‘Tao is het natuurlijke’, kent haar tegendeel in de westerse opvatting: ‘Tao is bovennatuurlijk’. De *Laozi* is het kleinste boekje ter wereld met de grootste verspreiding. Er staan geen dogma’s in. Het wordt door geen enkele organisatie als eigendom geclaimd. Iedereen mag de tekst interpreteren zoals dit hem goeddunkt, of er een nieuwe vertaling van maken en publiceren. Dat gebeurt dan ook al vanaf enkele eeuwen voor onze jaartelling tot op de dag van vandaag.

Het begrip ‘Tao’ werd in het Westen bekend toen missionarissen in China met de *Daodejing* in aanraking kwamen. Tao werd door hen gelijkgesteld aan hun eigen godsbegrip. In het christendom is god een onsterfelijk wezen dat het universum heeft geschapen. Deze god heeft persoonlijke kenmerken: hij kan spreken, horen, zien en handelen. God is tevens heilig, staat buiten het kwaad, is almachtig, alomtegenwoordig en heeft de mens zeer lief. Er waren christelijke geestelijken die in de *Laozi* hele stukken uit de bijbel meenden te herkennen, de namen Tao, Teh en Jing werden zelfs gelijk gesteld aan de heilige drie-eenheid: god de vader, god de zoon en god de heilige geest.

Het orthodoxe christelijke westen onderscheidt twee scherp van elkaar gescheiden werelden: een aarde waarin de mens worstelt met ‘goed en kwaad’ en een goddelijke hemel waarin deze problemen niet bestaan. Na zijn dood komt de mens – als hij niet te veel gezondigd heeft, in deze hemel.

Oppervlakkig gezien lijken de taoïstische opvatting: Tao is geen scheppende god, en de christelijke opvatting: Tao is wél een scheppende god, mijlenver uit elkaar te liggen. Het

De eeuwige naam kan niet
worden genoemd

verschil bestaat daarin dat ‘een scheppende god’ binnen het christendom als de hoogste instantie wordt gezien en binnen het taoïsme niet. Het taoïsme kent wel een scheppende instantie die vergelijkbaar is met de scheppende god uit het christendom, deze wordt ‘de Ene’ genoemd, dit wordt in thema drie verder besproken. Tao gaat echter ‘boven’ de Ene uit. Tao is een onbenoembaar niet-iets en gaat vooraf aan het zijn en aan het niet-zijn. Een scheppende god is ‘iets’, en omdat Tao ‘niets’ is kan deze daarom geen scheppende god zijn.

Toch kende ook het vroeg-gnostieke christendom een niet persoonlijke, niet scheppende hoogste instantie. Hiervan is sprake in een van de gnostieke teksten uit de zo genoemde Nag Hammadi-geschriften. Deze werden in het midden van de vorige eeuw in Egypte gevonden en dateren uit de 1e tot de 4e eeuw na Chr. In een traktaat met de naam: ‘Eugnostus de gezegende’ staat een scheppingsverhaal. In hun inleiding schrijven de vertalers:

‘Aan het begin van alles staat de Eerste Vader. Deze wordt ook wel de Onverwekte, of de Ongeschapen-Eerst-Zijnde genoemd, of zoals in codex V: Oneindige Oergrond’.

De Eerste Vader spiegelt zich in zichzelf en zijn gelijkenis is de Vader, ook wel de Zelfverwekte Vader, Zelf-Vader, Zelfgeschapene of Zelf-Vader-Mens genoemd. Nu neemt deze Vader de gestalte aan van de Onsterfelijke Mens.⁴

Hieruit komen diverse emanaties voort waaruit uiteindelijk verschillende scheppingen ontstaan. Dit verhaal doet denken aan Tao en ‘de Ene’ die een scheppende instantie is.

4. I W. Glauemans en J. Slavenburg, De Nag Hammadi-geschriften: Eugnostus de gezegende, Wijsheid van Jezus Christus, Ankh-Hermes, Deventer 1996

道

3 Tao, verschillende opvattingen

吾
不
知
共
名
字
之
曰
道

De opvattingen: ‘Tao is natuurlijk’ en: ‘Tao is bovennatuurlijk’, zeggen iets over het grote verschil in denkstijl tussen China – en meer in het bijzonder het taoïsme – en het Westen. Het Westen denkt analytisch. Het taoïsme denkt in samenhangen. Het Westen kent aan de goddelijke wereld een bovenzinnelijke kwaliteit toe, waarmee deze zich van onze wereld onderscheidt. Het taoïsme zegt dat het geschapene – de vorm – deel uitmaakt van het ongeschapene – de leegte. Het Westen denkt in absolute tegenstellingen: dag en nacht verschillen wezenlijk van elkaar. Het taoïsme ziet dat de dag en de nacht twee verschillende aspecten zijn van het etmaal, het denkt in relatieve tegenstellingen. Het westerse denken kenmerkt zich door heldere definities. Deze ontbreken in het taoïstisch denken, dit kenmerkt zich door het gebruik van paradoxen en het denken in samenhangen. Het Westen ziet een weg met een begin en een eind: dat is het doel. Wil dit doel bereikt worden dan moet een prestatie geleverd worden. Het taoïsme heeft het nooit over een doel bereiken. De praktijk van het dagelijks leven vormt zowel de weg als het doel. De consequentie van de westerse zienswijze kan zijn dat een persoonlijke inzet voorwaarde is om *de weg* te kunnen gaan. Motivatie en toewijding zijn daarom erg belangrijk. Omdat het doel zo duidelijk wordt gesteld, wordt tegenslag vaak gezien als falen. Schuld en boete doen dan hun intrede. De consequentie van de taoïstische zienswijze kan zijn dat men meent dat wanneer alles in het leven *de weg* is, het niet zoveel uitmaakt wat men doet. Men kent veel minder een persoonlijk belang en voelt zich met de hele kosmos verbonden. Falen is niet aan de orde, schuld en boete evenmin.

Ik ken zijn naam niet,
maar noem het Tao

Gebrek aan inzet kan hiervan een gevolg zijn. Het betreft hier twee verschillende denkstijlen. Toch bevinden we ons allemaal op een en dezelfde weg, een universele weg, de levensweg. Zowel individuele mensen als zeer uiteenlopende religies bevinden zich op verschillende plaatsen op deze weg en bewandelen maar een klein gedeelte daarvan. Vaak wordt een andere levensovertuiging als verkeerd aangemerkt. Hieruit komen verschillen in zienswijze voort die nogal eens aanleiding waren en zijn voor twisten en oorlogen. De levensweg voert als door verschillende landschappen: door bos en zee, door bergen en vlak land. Iedere religie, of levensvisie bevindt zich op dezelfde weg, maar op een andere plaats. De levensweg zelf is in alle opzichten verbonden met Tao.

Afb. 1

Er is dan ook net zoveel respect op te brengen voor de opvatting dat Tao iets natuurlijks is, als voor de mening dat Tao bovennatuurlijk is. Vanuit onze specifieke plaats op de levensweg hebben wij een bepaald uitzicht op de rest ervan. Wanneer we beseffen dat wij zijn geprogrammeerd vanuit onze cultuur om op een bepaalde manier te denken, voelen en leven, ontstaat ruimte voor de beleving van een ander.

Dit is een goed moment om de Chinese wijze Zhuang Zi te introduceren. Hij leefde van 370 – 290 v. Chr. en schreef veel verhalen waarvan de meeste gezien kunnen worden als zowel een commentaar als een toelichting op de Daodejing. In onderstaande vergelijking brengt Zhuang Zi de diepe betekenis die achter woorden verborgen kan liggen onder de aandacht:

Om vissen te vangen heb je een visnet nodig,
Zijn de vissen gevangen, kun je het net vergeten.
Om konijnen te vangen heb je een strik nodig.
Zijn de konijnen gevangen, kun je de strik vergeten.
Woorden bestaan omwille van hun betekenis.
Is de betekenis begrepen, kun je de woorden vergeten.
Waar vind ik iemand die woorden vergeet
opdat ik met hem praten kan?⁵

5. Kristofer Schipper, Zhuang Zi, De gemengde geschriften , hfdst. 26 / X , Augustus, Amsterdam 2007

谿曲結衡宇繩榻對嘉林苔徑絕塵色
惠風深松陰鳥唱激聞止澹逾無絳琴幽
蘭於深岫薄雲貫孤岑悠懷貞淑聊以
寫余心
癸亥新華人宮并題

Dankwoord

Een boek komt altijd tot stand in samenwerking en verbondenheid met vele anderen. Het is dan ook een wat merkwaardig gebruik om in een boek alleen de naam van de schrijver te vermelden. Dat geldt zeker voor een boek als dit, omdat ik daarin slechts heb opgeschreven wat 'zij die wijs zijn' me geleerd hebben. Dat zijn Lao Zi en Zhuang Zi van vele eeuwen geleden. Dat zijn in onze tijd de beide Grootmeesters van de school van het rozenkruis: Jan van Rijckenborgh en Catharose de Petri. Dankbaarheid jegens hen allen uitspreken doet hen geen recht, want zij waren als dienaren van de universele bron nooit uit op eer en aanzien. Zij leerden ons slechts, opdat wij de weg zouden gaan.

Op deze zelfde weg bevinden zich zeer, zeer vele mensen. Ik ben heel veel dank verschuldigd aan mijn leraar Chinese filosofie René Ransdorp. Met grote kennis en toewijding ont-sloot hij de Daodejing voor zijn leerlingen door hen deze tekst vanuit het klassiek Chinees te leren lezen en de bedoeling erachter te leren verstaan vanuit de tijd en cultuur waarin deze geschreven werd.

Een grote groep leerlingen van de school van het rozenkruis hielp mij bij het tot stand komen van dit boek. Vanuit hun leerling zijn vonden zij het geen moeite om ruim een jaar lang iedere drie weken alles te lezen wat ik geschreven had en daar commentaar op te geven. Zij vulden mijn beperkt gezichtsvermogen aan met hun visie en corrigeerden me wanneer ik in mijn enthousiasme te veel persoonlijk in de tekst stopte. Dit gaf me niet alleen de moed om door te zetten, maar vooral om keer op keer te durven schrappen, schaven en

herschrijven. Heel veel dank daarom aan: Rensje, Rina, Roos, Petra, Mieke, Lenny, Karel, Engelina, Elsa en Anneke. Zonder jullie onvoorwaardelijk vertrouwen en steun had dit boek nooit geschreven kunnen worden!

Heel veel dank ook aan de medewerkers van de Rozekruis Pers die met veel geduld en toewijding hun professionaliteit inzetten om dit boek op deze schitterende manier uit te kunnen geven.

Tot slot schieten welke woorden dan ook tekort om er mijn diepe respect in uit te spreken voor het onnoembare dat het leven mogelijk maakt. Dat aanziet hoe wij al strompelend, struikelend en hardleers de weg proberen te gaan. Dat ons daarbij voortdurend en zonder enig oordeel in liefde omhult en beschermt en kracht geeft om door te gaan, hoe beperkt we ons als mens ook weten. Dat ons de kans geeft om de weg in vrijheid te leren gaan opdat wij eens zullen ontwaken, waarna we kunnen verdwijnen in het grootse mysterie waar tijd en ruimte opgegaan zijn in het eeuwig nu.

Elly Nooyen

